

Rekapitulacija s škofom dr. Gregorjem Rožmanom
v zadevi akademskega tedna v Celju ob priliki de-
putacije dne 30. junija 1938. napisano istega dne.

Preds. Zarje - Tomišek izroči škofu spomenico in prosi, da bi o
njeni vsebini govorili. - Škof prebere.

Nato: Morda v mojem pismu kat. akadem. društvom ni vse prav
točno izraženo. Teden ima lahko, ~~raznih~~ vsako društvo, a le za
svoje člane in za starešine svojega društva. Da bi pa v teh razru-
vanih časih vabili kar na splošno vso katol. inteligenco, se mi ne
zdi umestno. Tudi skupen inteligenčni teden Kat. Akcije sem zabra-
nil, ker še ni dovolj pripravljen teren. V letošnjih počitnicah
naj bi vse to odpadlo, ker to škoduje edinosti, jaz kot škof pa
moram za edinost skrbeti.

B. Grafenauer: Tak teden, na katerega vabimo naše starešine,
je itak s tem že javen inteligenčni tečaj, ker je naša inteligenca
itak šla skozi naša društva.

Škof: Vsako društvo posebe sme, a za skupaj, prosim, da ne.

Ločniškar: Prezvišeni, vsa leta, kar imamo mi vpliv v akadem.
društvih, smo se zavzemali za to, da bi imeli čimveč skupnih pri-
reditve vsi katol. akademiki in naše starešine. Skupno naj bi v
akademski debati razpravljali o aktualnih vprašanjih, predvsem o
onih, o katerih imamo različne poglede; prirejali smo v društvih
krožke, v Unionu javna predavanja in lani akademski teden. Vsi
so bili vabljeni, vsem je bil dostop prost, toda Stražarji in
Mladci so naše prireditve bojkotirali. Če pa so prišli, so tako
agresivno nastopali, da je bila vsaka resna debata nemogoča. S
tem se je razdor med nami vedno bolj poglobljal in ni upanja, da
bi se stvari izboljšale, dokler bodo take razmere. Prav tako ruši
edinost med nami pisanje njihovih časopisov, kot "Mladi borci",
"Straža v viharju", "Slov. delavec", itd., ter tudi "Slovenec".
Nasprotno pa naši najboljši kulturni delavci, ki tvorijo danes-
stržen katoliške kulture, nimajo nobene možnosti, da bi mogli de-
lati. Ves tisk jim je zaprt, prepovedujejo jim celo predavanja.
Dr. Gosar n. pr. je imel letos deset predavanj, a le tri v našem
krogu. V fantovskih odsekih so mu predavanja prepovedovali. D.M.
v Polju. Dr. Ahčin je nekoč izjavil; "To so ljudje, ki sebe
iščejo".

Škof: Glede Gosarja je vzrok političen. Ko je bil še Koro-
šec še v internaciji na Hvaru, je bil Gosar s prof. Solarjem pri-
meni in mi je razlagal neke predloge za paktiranje, češ, da druga-
če ni več mogoče, kar je v Korošca v dno duše bolelo. Jaz čisto
razumem, da hočejo zdaj Gosarja odrezati, ker pač ni zanesljiv,
dokler se ne opraviči in dokler ne da zagotovila, da ne bo pakti-
ral s takimi, s katerimi je katoličanom odkritosrčno sodelovanje
nemogoče. Isto je tudi s Stanovnikom, ki je dober krščanski mož,
ima dobro družino in bi bil danes lahko ban ali ljubljanski župan,
ko ~~ki~~ ne bi bil preveč nepočakani in ne bi hotel postrani hitre-
je priti do cilja. Zato je zdaj odžagan.

Ločniškar: Dr. Gosar je že večkrat izjavljal, da stvari gle-
de paktiranja z Jevtičem niso resnične, da ima o tem shranjena
pisma dr. Korošca, na podlagi katerih je stopil takrat v pogaja-
nja.

Škof: Pa naj se obrne na disciplinsko sodišče stranke.

Ločniškar: Hotel je že večkrat, naj bi se stvar razčistila. G. Finžgar se je kot ~~posrednik~~ posrednik zamanj trudil, da bi se sestavil in razgovoril. Gospod ban je že obljubil, a kljub temu do sedaj še ni bilo nič. Končno pa ne gre samo za osebo dr. Gosarja, temveč za ves krog kulturnih delavcev, ki nimajo nobenega opravka s politiko, a so prav tako povsod zapostavljeni, n. pr. bivši Dominisvetovci.

Škof: Moje škofovsko mnenje o teh je, da niso dovolj odločni katoliški. V Dom in Svetu se je javno smešila katoliška akcija. Nas katoličane komunisti izigravajo, smo lutke v njihovih rokah, njim so naše razprtijske dobrodošle in vselej, ko s njimi paktiramo, izgubimo. Prepričan sem, da so za vseni naši razprtijski komunisti, ki jih silno spretno izrabljajo. 1

Grafenauer: Prezvisevani, prav zato bi morala KA družiti vse katoličane. Gre za to, da se najde možnost skupnega sodelovanja, zdaj pa se ena cela skupina naravnost iskriva.

Škof: Življenje in razvoj vedno tako zahteva, da pač morajo nekateri odstopiti. KA je generalni štab, ki mora biti absolutno homogen. S prepiranjem in prerekanjem v odborih nikamor ne pridemo. Če ima kdo kakšne pomisleke, jih lahko tudi drugače pove, v pismu meni ali pa KA. Kdor ne more pod vodstvom KA delati, naj se peča z drugim, z znanstvenim poglobljanjem v razna vprašanja in naj goji osebno katoliško življenje.

Ločniškar: Odbor K.A. ima in mora imeti opravka poleg verskih, tudi s kulturnimi, socialnimi in drugimi vprašanji. Po našem mnenju je prav katoliško delo to, da se skušamo v vseh panogah javnega udeleževanja katoličani z delom uveljaviti. Ljudi pa, ki so v vodstvu KA, kot profesor Tome in dr. Zitke, ne moremo smatrati za kakšne vrhove kulturnih delavcev.

Škof: Seveda, dokler bomo smatrali za kulturno delo samo to, da kdo nekaj napiše, kar nihče ne razume. Delo, ki ga opravljajo prosvetna in druga društva med preprostim ljudstvom, je tudi veliko kulturno delo. V dne srca me je bolelo, da se je smešilo to delo v Dom in Svetu, v listu, ki ga vzdržuje KTD.

Grafenauer: Je, samo povezano bi moralo biti z inteligenco.

Ločniškar: Prav gotovo je tudi to kulturno delo, je pa še drugo kulturno delo, ki mora biti kot vodilne višje in ki naj ga vrši inteligenca, in o tem sedaj govorimo, ko gre za teden katoliške inteligence. Na stopnji kulture preprostega ljudstva vendar ne moremo ostajati.

Škof: Tudi za to je treba skrbeti. Jaz sam sem se za to zdaj toliko trudil, da je začel Dom in Svet spet izhajati, čeprav je na malo nižjem nivoju.

Ločniškar: Prezvisevani, mislim, da gre za to, da se katoličani lotimo velikih vprašanj. Lahko bi bili na primer nositelji socialnih reform.

Škof: To ne more biti, dokler ne bomo študirali papeških okrožnic. JSZ n. pr. ni sprejela Ušenišnikovega komentarja, da bi pa sama izdala novega, pravi, da nima denarja, kar je seveda samo izgovor.

Grafenauer: Saj je dr. Gosar napisal cel sestav za krščanske reforme družbe, ki je popolnoma v skladu s okrožnicami, in vendar ni bil sprejet.

Škof: To je spet zaradi politike. Danes je vse povezano s politiko.

Ločniškar: Prezvzišeni, to se nam ravno sdi napak. Če je stvar dobra, bi jo morali sprejeti, pa naj pride od koderkoli.

Škof: Jas to razumen, a v politiki je tako. Sam bi za Gosarja interveniral, pa se nočem vmešavati v politiko.

Grafenauer: Vse to bo zelo škodovalo nam vsem, ker se s tem ljudje odbijajo. Poleg tega so vsi ti razlogi politični, za KA pa politični momenti menda vendar ne bi smeli biti merodajni.

1
Škof: Tu se ne da pomagati, ker je vse zvezano s politiko, ker so pač tu isti ljudje. Nekaj jih vedno odleti, a še vedno raje vidim, če imam magari samo sto takih, ki so pripravljeni na vsak nič, kakor veliko takih, ki debatirajo. Danes je ravno tako, kot v Mahničevem času. Prerezati moramo prt med nami in nasprotniki. Pripravljeni moramo biti na odločilen spopad katoličanstva in brezboštva. - K.A. je od papeža pooblaščen in potrjena, da vodi ta boj. Smer KA je smer ljubljanskega škofa in enako tudi metode. Dolgo sem premišljeval, veliko sem premolil, predno sem se za njo odločil. Bil sem trikrat ~~xxxiix~~ pri papežu, ki ve za različne težave in metode v različnih deželah, prav zaradi tega, mu razložil vselej pomisleke in ugovore dr. Fabijana in drugih, ki so se med tem pojavili, pa me je vselej potrdil. Tudi s mariborskim škofom sva si v tej stvari edina, tako da same ne more biti dvoma, ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ ~~xxxxx~~ da je smer, ki jo daje narodni odbor in ki je zajeta v pravih KA, pravilna in po božji previdnosti odločena.

Ločniškar: Prezvzišeni, saj od nas nihče ne nasprotuje KA, gre le za metode, s katerimi naj katol. načela spravimo v življenje. Metode, mislim, da morejo biti za razne narode in kraje različne, kakor so pač bolj uspešne. Zato mislim, da more biti tudi za Slovence posebna metoda.

Škof: Za nas mislim, da so najbolj uspešne prav te metode, ki jih zastopa KA. Vidim, da drugače ne bomo nič dosegli. Če pojde tako naprej, bom svojim duhovnikom prepovedal povsod, razen v KA.

Grafenauer: Prezvzišeni! Ampak v tej KA je vendar marsikomu popolnoma nemogoče sodelovanje. Saj se človeku vse upre, če pride k seji narod. odbora KA oz. k njegovi eksekutivi; pa sliši pri tej seji, da je norce, da je brez pameti in podobno.

Škof: To so pa nesrečne taktične strani, ki sem jih že dovoljkrat grajal.

Grafenauer: Pa kljub temu poskušajo s takimi stvarmi celi skupini čisto onemogočiti vsako delo.

Škof: V javnosti vam je delo sicer onemogočeno, v društvih pa lahko ~~xxxiix~~ spodbujate svoj naraščaj, imate sestanke, predavanja, itd.

Ločniškar: De facto nam je tudi delo v društvih onemogočeno. Naraščaj še na srednjih solah odvrtače od naših društev in jih vabi-jo samo v stažarske in mladčevske vrste.

Škof: Je pač čisto razumljivo, da vam stražarji jemljejo ljudi, ker ste nekako konkurenčno podjetje, da se tako izrazim. Sploh pa bi jaz najraje videl, ko sploh ne bi bilo akademskih društev, ampak samo KA za dijake in KA za akademike. Sicer pa mladci imajo svojega društva, ampak pridejo vsi k vam.

Grafenauer: Res je sicer, da pridejo k nam, vendar pa dobimo v tem v društvu samo ljudi, ki v društvu skoro nič ne delajo.

Škof: Takih je pa itak vedno dovolj. Že na Dunaju in tudi sedaj boče taki ljudje, ki pridejo v lokal samo časopise prebirat in morda tarokirat, sicer pa le na društvene občne zборе. Dela jih pa vedno samo par. Kar pa tiče gimnazij, je čisto razumljivo in tudi potrebno, da poskušajo mladeži in stražarji čim več pridobiti zase.

Grafenauer: Prevzvišeni, Saj pri vsem tem ne gre za to, da bi mi njim ne dovolili delati, gre samo za to, da bi smeli delati oboji, m i in o n i. Gre za to, da binse obem priznajo, da so katoličani in da nas ne bi oni imenovali komuniste itd.

Škof: Vsaka akcija mora biti homogena, če hoče biti uspešna. Tisti, ki ne morejo delati sedaj, morajo počakati, da bo KA zajela najširše plasti; potem bodo lahko delali pod njenim vodstvom vsak po svojih močeh.

Telefonično sporočilo g. knezoškofa:

Škof: Na vaše spomenico bom še pismeno odgovoril, ko jo bom bolj premislil. Govoril bom tudi z gospodom mariborskim škofom, ki je prav sedaj v Ljubljani. Glede na metode KA vem sicer, da sem prevzel veliko odijaja nase, ko sem se odločil za nje, vem, da jih bo nekaj odpadlo, morda celo velike, - vendar pa mislim, da sem moral začeti s pripravljanjem na veliki boj, da ne bodo znanjci mogli govoriti, da nismo delali, kot bi bilo treba. Tu se pač ne da nič narediti. Na spomenico Vam bom torej še odgovoril, vendar pa ne preden grem v Rim.